

De Journalist

Magazine van de VVJ

België-Belgique

P.B.

8900 IEPER 1

3/8136

Afgiftekantoor Ieper

Dossier: Auteurs- en reprografierechten

Kanaal 3: Redactie ontslagen

Demoniseren(de) media ?

Inhoud

Actueel

- Uitreiking Dexia-Persprijzen in Albert Hall 4
Wereldspelen voor de Media 2003 te Cannes
Raad voor de Journalistiek uit de startblokken 5
Bronnengeheim en duikbootjournalistiek 6
Bronnengeheim in België: wachten op Straatsburg 7

Nieuws uit de Verenigingen

- Nieuw bestuur in afdeling Brussel-Brabant 7

Dossier

- JAM wil gerechtelijke actie starten tegen Mediargus 8
Berekening reprografierechten: suggesties blijven welkom 9
JAM: forse stijging aantal leden 10
'VUM-sanering zit op koers'
Luc Van der Kelen: Géén afstand van auteursrechten 11
Advocaat Herman Croux: Onderhandelen
'Authors' rights for all-campaign
Wie trekt het laken naar zich toe? 12
Auteurs vragen een vergoeding voor digitale kopie

Actueel

- 'De VRT stuurt vier mensen, VTW twee en wij één' 13
Regio-tv: de afrekening volgt 14

Nieuws uit de Verenigingen

- Hernieuwing persdocumenten 2002-2006: nog net niet te laat 14

Boeken

- 'Ne socialist, meneer, die kent niks van commerce...' 15

Onder Embargo

15

Actueel

- Relatie pers-bondscoach weer richting vriespunt 16

Mens achter het nieuws

- Hans Vandeweghe: 'Sportjournalisten zouden meer afstand moeten nemen' 17

Actueel

- De 'welles-nietes'-discussie over demonisering in de media: Demoniseren(de) media? 18-19

Foto: Johan Van Cutsem

Auteurs- en reprografierechten:
een centenkwestie

Magazine van de Vlaamse
Vereniging van
beroepsJournalisten

3de jaargang
juni 2002, nummer 49
Verschijnt maandelijks

Redactie en coördinatie

Ann Deceunynck
Internationaal Perscentrum Vlaanderen
Grote Markt 40
2000 Antwerpen
Tel. 03/290 63 73 - 0478/38 10 35
Fax 03/232 21 30
ann.deceunynck@journalist.be
ann.deceunynck@euronet.be

Werkten mee aan dit nummer

Annemie Copers
Laurent Coppens
Pol Deltour
Helen Johnson
Wout Pittoors
Luc Standaert
Domien Struyven
Kris Vanderhaegen

Abonnementen en advertenties

Lisbeth Moons
Vlaamse Vereniging van
BeroepsJournalisten
Résidence Palace
Blok C - Lokaal 2232 (2de verdieping)
Wetstraat 155
1040 Brussel
Tel. 02/235.22.70
Fax 02/235.22.72
avbb@belgian-journalist.be

Abonnementsprijs

45 euro per jaar
30 euro per jaar voor studenten
en leden van de FPPB

Lay-out & druk

Drukkerij Deman nv
Nijverheidslaan 5
8970 Poperinge
Tel. 057/33 67 21
Fax 057/33 40 18

Lid van de Unie van Uitgevers van de
Periodieke Pers

VLAAMSE
VERENIGING VAN
BEROEPSJOURNALISTEN

Dreiging

Van wie moeten journalisten nu het meeste schrik hebben? Van het gerecht, waar sommigen nog steeds niet goed beseffen dat ze de vertrouwelijke bronnen van een journalist moeten ontzien? Of van de politiek, die in de woorden van afscheidnemd VRT-baas Bert De Graeve bezig is met een recuperatiebeweging ten overstaan van de openbare omroep en bij uitbreiding van alle media?

Ach, uiteindelijk valt alles nog wel mee. Die blunderende rechter is inmiddels stevig door een collega teruggefloten, zodat De Morgen dan toch geen dwangsom dient op te hoesten. En zelfs àls, had het Europese Mensenrechtenhof in fine wel recht doen geschieden. Daar hebben ze het journalistieke zwijgrecht al lang aan de basiswaarden van de moderne democratie toegevoegd. Intussen weet iedereen dat ook politici de media liever wat meer op hun hand zien (wanneer is het trouwens ooit anders geweest?). Maar ook hier bevinden we ons momenteel nog ver uit de gevarezone. Tot nader order verhindert geen enkele regeringspropaganda of censuur redacties - ook die van de VRT - vrank en vrij het nieuws te verslaan dat zij relevant vinden.

Misschien loert de grootste dreiging voor een vrije journalistiek op dit ogenblik wel in eigen rangen. Onderbezette redacties, onderbetaalde journalisten (de situatie van de zelfstandigen blijft dramatisch!), overdreven commerciële druk op de redactievloer: voor die dingen zijn de media zelf, en niemand anders verantwoordelijk. Wanneer gaat een Van Thillo zijn aandeelhouders er eens van overtuigen dat de winsten van zijn vele bedrijven op dit moment het beste geïnvesteerd worden in personeel, eerder dan in dividenden? Wat weegt uiteindelijk door: winst voor de familie, of winst voor de samenleving?

"Journalisten beter betalen is geen slecht voorstel om mee te beginnen", zei federaal premier Verhofstadt (VLD) tijdens het pas afgelopen Wereldcongres van Dagbladuitgevers in Brugge, wijzend op de kanalen waarlangs de printmedia hun prominente rol in de samenleving kunnen vrijwaren. Daarmee gaat de prijs voor de verstandigste uitspraak over journalistiek deze maand naar een politicus.

Pol Deltour

Foto: Johan Van Cutsem

Uitreiking Dexia-Persprijzen in Albert Hall

Op 16 mei jl. werden in het Albert Hall Complex te Brussel de 39ste Persprijzen van Dexia Bank uitgereikt.

De 198 inzendingen van deze editie werden beoordeeld door zeven verschillende prejury's (één per categorie), alle samengesteld uit vaklui uit de mediawereld, specialisten en academici. De eindjury, samengesteld uit afgevaardigden van de prejury's, koos op 16 mei uit de twintig genomineerden de uiteindelijke laureaten. De eind-laureaten ontvingen een trofee en een chèque ter waarde van 2.500 euro.

Met de jaarlijkse organisatie wil Dexia Bank bijdragen tot een betere kennis van het federale, maar ook van het regionale en het plaatselijke reilen en zeilen van Belgen in België of elders, en dit door het betere journalistieke werk over financiële, maatschappelijke, culturele, socio-economische of sportieve topics te bekronen.

Aan Nederlandstalige zijde werden elf journalisten in de eer betrokken.

Bij de Fotopers werd Tim Dirven (De Morgen) genomineerd met 'De Kasteelheren van Gheja'. Wim Kempnaers (Photo News) won met 'De Begrafenis van Merveille'.

Bij de Radio- en Televisie Pers won Ariane Mertens (VRT/Canvas) met een reportage over de politie van Charleroi. Een nominatie was er voor Ng Sauw Tjhoi en Brecht Devoldere (Radio 1/Piazza) met 'Beeldenstorm' en voor Wim Van den Eynde (VRT/Canvas) met 'Ulaanbaatar Underground'.

Bij de schrijvende pers was er een nominatie voor Jorn De Cock, Rolf Falter en Mia Doornaert (De Standaard) met 'Europa' en voor Chris De Stoop (Knack) met 'De Ketel kookt over'. Laureaat werd Annemie Struyf (Weekend Knack) met 'A la Limite'. (AD)

Foto: Studio Dann

Wereldspelen voor de Media 2003 te Cannes

In mei 2003 worden de 'Wereldspelen voor de Media' georganiseerd in het Franse Cannes. In de week van 17 tot 24 mei wordt daar van de gelegenheid gebruik gemaakt om dit evenement te organiseren tijdens de week van het Filmfestival.

Kandidaten die willen deelnemen aan de 'Wereldspelen voor de Media' hebben al zeker de keuze tussen sporten als voetbal, basketbal, lopen, zwemmen, boogschieten.

De inschrijvingen zijn nu al gestart. Er is plaats voor 600 atleten uit de mediawereld. Er werden reeds inschrijvingen genoteerd van in totaal enkele honderden deelnemers, onder wie Canadezen, Fransen, Duitsers, Slovenen, Roemenen, Spanjaarden, Bulgaren, Zwitsers, Portugezen, Britten en Belgen. Snel beslist lijkt dus de boodschap.

Geïnteresseerde Vlamingen kunnen zich melden bij Philippe Maertens van de VTM-Sportredactie (philippe.maertens@vmm.be). Kostprijs van het verblijf (acht dagen, zeven nachten in half pension) bedraagt ong. 650 euro op basis van tweepersoonskamers. Verplaatsingen en excursies zijn in

deze prijs begrepen.

Heen- en terugreis naar Cannes gebeurt met eigen middelen. (AD)

Foto: Doc

De Belgische équipe behaalde in januari 2001 in het Canadese Charlevoix goud, zilver en brons in het curling. Op de foto is Nathalie Evrand (Belga) aan de beurt.

Raad voor de Journalistiek uit de startblokken

VRT doet mee als 'partner' en levert waarnemend lid

De VZW Raad voor de Journalistiek, in wiens schoot zeer binnenkort de nieuwe Vlaamse raad voor journalistieke deontologie operationeel wordt, is goed en wel aan het werk geslagen.

Pol Deltour

De beheerders staan voor vier grote uitdagingen: de selectie van een Ombudsman, het aanstellen van de zes externe experts voor de Raad, het rond krijgen van een budget van 200.000 euro, en de keuze van een standplaats.

Om met het laatste te beginnen: twee serieuze opties dienen zich aan. Het gaat om enerzijds het Internationaal Pers Centrum (IPC) in de Résidence Palace te Brussel, en anderzijds het Internationaal Perscentrum Vlaanderen (IPV) in het Pershuis aan de Antwerpse Grote Markt. Valt het prijskaartje in Antwerpen voordeliger uit dan dat van Brussel, dan biedt het IPC in de Résidence Palace betere faciliteiten en toegangsmogelijkheden. Wordt vervolgd, en wel op de eerstvolgende Raad van Beheer van de VZW van 6 augustus e.k.

Diezelfde Raad van Beheer moet het hebben over de Ombudsman, die feitelijk de zenuwknoop van de nieuwe Raad voor de Journalistiek wordt. Hij/zij wordt momenteel opgespoord via een personeelsadvertentie die in dit eigenste blad, in *Vacature* en in *Job@* verscheen. Ondertussen duidde de Raad van Beheer wel al een eigen voorzitter aan. Het werd Patrick Martens, redacteur bij *Knack* en voorzitter van de huidige Raad voor Deontologie van de AVBB. Volgens de afspraak wordt de voorzitter voor vier jaar gekozen uit afwisselend de A-groep (journalisten) en de B-groep (werkgevers) binnen de VZW. De eerste ondervoorzitter wordt iemand van de Vlaamse dagbladuitgevers, waarbij de keuze gaat tussen Jo Van Croonenborch (VUM), Hans Maertens (*De Tijd*) en Alex Fordyn (algemeen directeur Vlaamse Dagbladpers).

Expertise

Van de 16 beheerders van de VZW nemen er 12 tegelijk een mandaat op in de eigenlijke Raad voor de Journalistiek. Die 12 worden tegen het najaar aangevuld met 6 'externen', waarmee figuren van buiten de mediasector wordt bedoeld die niettemin een serieuze expertise hebben in de materie. Wie voorzitter wordt van de eigenlijke Raad voor de Journalistiek, wordt later nog uitgemakkt.

De VRT maakte intussen duidelijk dat ze niet in de VZW stapt als lid. Wel ziet afscheidnemend gedelegeerd bestuurder Bert De Graeve een 'partnership' zitten, dat vorm zou krijgen in een protocol tussen de nieuwe VZW en de VRT. Aldus zou de omroep wel een waarnemend lid leveren voor de Raad voor de Journalistiek. Hij/zij moet mee vorm geven aan uitgewerktere deontologische

richtlijnen voor journalistiek.

Bert De Graeve beloofde op 13 mei jl. ook nog dat hij de hoofdredacteuren van de nieuwsdiensten zou bevragen over de mogelijkheid dat de VRT alsnog meestapt in de ombudswerking van de Raad voor de Journalistiek. Een onderwerping van de VRT aan de formele oordelen van de Raad blijft de Reyerslaan echter koppig afwijzen.

Vacature

de Raad voor
de Journalistiek v.z.w.
zoekt een
secretaris-generaal
(m/v)

De gegadigde zal verantwoordelijk zijn voor de juridische, wetenschappelijke, logistieke en administratieve ondersteuning van de nieuwe Raad voor de Journalistiek. Ingeval van klachten rond journalistieke deontologie zal hij/zij tevens optreden als Ombudsman tussen burger en media.

Profiel: we zoeken iemand

- met minstens 10 jaar beroepservaring in de media (bij voorkeur in de journalistiek);
- met een juridische vorming en/of ervaring;
- die ondernemend is;
- en onderhandelingsvaardig.

We bieden een boeiende job met een aantrekkelijk salaris.

Kandidaturen moeten binnen zijn op 10 juli e.k. ten laatste. Interviews op 5 augustus 2002. De indiensttreding is voorzien voor het najaar 2002.

Kandidaten schrijven met uitvoerig curriculum vitae naar Raad voor de Journalistiek v.z.w. P/a. IPC, Résidence Palace blok C, 2de verdieping (ten name van Pol Deltour) Wetsstraat 155, 1040 BRUSSEL

Bronnengeheim en duikbootjournalistiek

Journalist moet koele minnaar zijn van anonieme bron

Dat hebben we ook weer gehad. De Morgen niet voor de eerste keer in de aanval tegen de NMBS, en de spoorwegmaatschappij die zich dat wel zeer erg aantrekt. Een rechter die vervolgens dartzelf het journalistieke bronnengeheim miskent. De nagenoeg voltallige Belgische pers die over hem heen valt. En een rist politici die de journalisten onmiddellijk de hand reiken teneinde hen te beschermen tegen verdere aanvallen van het persvijandige gerecht.

Pol Deltour

Mooi, al die reacties (die van een enkele, Antwerpse krant daargelaten dan). Want met dat journalistieke zwijgrecht over bronnen valt écht niet te sullen. Het is en blijft de enige waarborg op een vrije circulatie van informatie, en met name officieuze informatie dan. Zonder journalistiek bronnengeheim geen perslekken meer. Geen klokkenluiders die onfrisse zaken signaleren onder de voorwaarde van strikte anonimiteit. Zonder bronnengeheim zelfs geen officieuze persbriefings meer, waarop door insiders in alle vertrouwen de kleine kantjes van een politiek akkoord, van een gerechtelijke beslissing of van een bedrijfsmaneuver worden belicht. Het is zoals een belangrijk politicus ooit zei naar aanleiding van een eerder incident: "Als zo'n uitspraak de regel wordt, dan kunnen wij hier in de Wetstraat de boeken wel toe doen."

Nu blijft journalistiek natuurlijk een werk van dubbele adem: eerst informatie inwinnen, en daar vervolgens iets mee doen. Precies met informatie uit een anonieme bron rijst dan de vraag: hoe presenteren we dit in vredesnaam aan het publiek? Eigen aan dit soort informatie is nu eenmaal dat de bron langs geen omwegen geïdentificeerd wil kunnen worden, en is een van de eerste lessen van de journalistiek dan niet dat informatie juist zoveel mogelijk toegeschreven wordt aan een bron? Via een interview, via citaten, of via de duidelijke situering van een relevant document.

De journalist kan er zich natuurlijk vanaf maken door te vermelden dat het gaat om informatie 'van een anonieme bron'. Maar ook dan zal men erop letten niet zomaar om het even wat op papier of op antenne te brengen. Een onbevestigde anonieme informatie - zelfs wanneer dit als zo danig wordt voorgesteld - blijft al bij al een zwakgebod. Alleen al omdat voor het publiek elke controlebaarheid ontbreekt.

Journalisten moeten in hun verhouding met anonieme bronnen koele minnaars zijn. Een uitweg is dat ze de informatie in kwestie gebruiken als tip, als aanzet tot verder onderzoek. Bevestiging dient dan gezocht bij een tweede, voldoende van de eerste onafhankelijke bron. Wordt de informatie effectief bevestigd, dan belet niets de

journalist om ze als waarheidsgetrouw te presenteren aan zijn publiek.

En dan is er natuurlijk nog een mogelijkheid: dat men de bekomen inlichtingen duidelijk als opinie presenteert, als een subjectief iets. Volgens het geveugelde principe zijn 'feiten heilig, commentaren vrij'. Ook het Europese Hof voor de Mensenrechten maakt dit onderscheid. Wie zijn beweringen duidelijk presenteert onder een kopje als 'edito', 'opinie' of 'column', kan dus ongehinderd zijn gang gaan, zonder dat elke bewering moet zijn gecheckt.

Guerilla

Wat deontologisch onaanvaardbaar is, is een onbevestigde anonieme informatie onverkort presenteren als 'waar'. Zeker als dit dan ook nog op een nogal agressief-journalistieke manier gebeurt, rijst de vraag of de berichtgeving beantwoordt aan de normen van 'correctheid', 'waarheidsgetrouwheid' en 'evenwicht', die alle deontologische codes voorop stellen voor informatie die aan het grote publiek geboden wordt. Voor de journalist in kwestie gaat het natuurlijk om een gemakkelijke vorm van journalistiek: men beluistert de bron, die overigens meestal exclusiviteit belooft, en men schrijft getrouw op wat die beweert.

Maar de deficitzijde is een heel stuk langer. Niet alleen voelen de geviseerden zich dan het slachtoffer van een laffe guerilla, die anonieme bron en journalist samen opzetten tegen hem. Bovendien is zo een 'duikbootjournalistiek' niet eerlijk tegenover het publiek, dat immers geen klare kijk geboden wordt over de herkomst van de munitie die wordt afgevuurd. Van de weeromstuit geeft zo'n journalistiek trouwens aanleiding tot totaal tegenstrijdige berichtgeving in een reeks andere media, en is er sprake van een heuse 'media-oorlog'. De fameuze X-dossiers en de KB-Lux-affaire gaven eerder al zo'n tekening te zien, en zopas, tijdens het proces-Van Noppen, was het weer van dat. Telkens opnieuw gaan journalisten

elkaar dan jarenlang bekampen met hun eigen Grote Gelijk. En temidden van de vuurlinies van 'believers' en 'disbelievers', zoekt het publiek verweesd naar een uitweg.

De voorbije jaren moesten journalisten een pak gerechtelijke overlast ondergaan die precies met dit alles te maken heeft. De Raad voor Deontologie van de AVBB van zijn kant tikte journalisten herhaaldelijk op de vingers omdat ze zich onvoldoende aan hun plicht van hoor en wederhoor hielden bij het lanceren van beschuldigingen, meer bepaald wanneer die afkomstig waren uit anonieme bron.

Veroorlooft dit de geveerden om via het gerecht te gaan spitten naar de anonieme bron van de journalist? Geenszins, het journalistieke bronnengeheim blijft een democratisch basisprincipe dat geen enkele toegeving verdraagt. Men zal van een in opspraak gebrachte figuur anderzijds wel begrijpen dat hij al eens op een andere manier zijn gram probeert te halen tegen de journalist. Bij voorbeeld via een klacht bij de Raad voor Deontologie voor 'oncorrecte berichtgeving'. Vindt niet iedereen de tegenaanval de beste verdediging dan? Aan de journalist om vervolgens maar aan te tonen dat hij nog voldoende reservemunitie in zijn zakken heeft.

Bronnengeheim in België: wachten op Straatsburg

Europees Hof voor de Mensenrechten buigt zich op 25 juni over Agusta-huiszoekingen

Pol Deltour

De zaak NMBS c/ De Morgen vormt niet het eerste Belgische geval waarin het journalistieke bronnengeheim zwaar op de proef wordt gesteld. In de jaren tachtig waren er al zware incidenten rond weekblad Humo en het Franstalige magazine Pour. En in de zomer van 1995 kregen journalisten en redacties van De Morgen, Le Soir en de RTBF wel zeer onvriendelijk bezoek van gerechtelijke speurders nadat ze iets te letterlijk hadden geciteerd uit het toen volop lopende Agusta-onderzoek.

Naar aanleiding van die laatste huiszoekingen en inbeslagnemingen, dienden journalisten en de AVBB klacht in bij het Belgische gerecht. Het Hof van Cassatie weigerde in de zoekacties echter een inbreuk op de privacy en op het journalistieke bronnengeheim te zien. Daarom trok de AVBB met de betrokken journalisten naar het Europese Hof voor de Mensenrechtenhof in Straatsburg.

Dat buigt zich op dinsdag 25 juni e.k. om 14 uur over de zaak. Duidelijk is dat eerst nog een reeks procedure- en andere formele kwesties moeten uitgeklaard worden, maar in essentie draait het proces wel degelijk rond de erkenning van het journalistieke bron-

nengeheim. Had de Brusselse raadsheer Maffei nu al dan niet het recht om op 23 juni 1995 redacties en journalisten te bestoken met zoekingen en inbeslagnemingen teneinde de herkomst van een informatiek te achterhalen?

Vingertik

Als de journalisten in het gelijk worden gesteld, betekent dat een serieuze vingerwijzing aan het adres van de Belgische overheid. Eerder werden het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk al op de vingers getikt voor het onvoldoende vrijwaren van het journalistieke zwijgrecht. Tijdens een recent onderhoud met de AVBB weigerde minister van Justitie Marc Verwilghen (VLD) nog om een circulaire uit te schrijven voor de (parket)magistratuur teneinde haar te wijzen op de nood aan respect voor het bronnengeheim. Volgens Verwilghen moeten de journalisten "eerst maar werk maken van hun deontologie". De partij N-VA van Geert Bourgeois vatte intussen het oude idee op van een wettelijke verankering van het bronnengeheim.

Nieuw bestuur in afdeling Brussel-Brabant

Op de Algemene Vergadering van de afdeling Brussel-Brabant werd op 17 april 2002 een nieuw bestuurscomité verkozen. Als voorzitter werd Alex Puissant verkozen. Ondervoorzitter is Jean-Léon Wauters. Schatbewaarder is Eric Vercruyse en secretaris is Annemie Copers. Dit comité zal werken tot februari volgend jaar, wanneer een nieuw bestuur verkozen wordt of het mandaat verlengd. In het uitgebreid

bestuurscomité werden afgevaardigden van het VVJ-bestuur en het AJP-bestuur opgenomen. Het gaat resp. om Raf Custers en Philippe Decamps. De vele voorstellen voor activiteiten van de afdeling Brussel-Brabant van de AVBB werden verder uitgewerkt op een bestuursvergadering van 21 mei 2002. Jullie horen nog van ons!

(Annemie Copers)

Dossier: Auteurs- en reprografierechten

JAM wil gerechtelijke actie starten tegen Mediargus

Alain Guillaume: 'Gedaan met onderhandelingspogingen, nu formuleren we een klacht'

Op zaterdag 1 juni werd in Résidence Palace de jaarlijkse algemene vergadering georganiseerd van de Journalisten Auteurs Maatschappij (JAM). Positief is het rapport over het voorbije werkingsjaar zeker. 'Eindelijk' kon er een uitbetaling gebeuren van reprografierechten, én de bedragen zijn meegevallen.

Ann Deceunynck

Toch zijn er ook problemen, met name in het dossier Mediargus. Alain Guillaume, directeur-generaal van de JAM en zelf voormalig journalist bij Le Soir, wond er geen doekjes om. 'De tijd van onderhandelingspogingen met Mediargus is voorbij, we gaan over tot de actie'. De JAM wil deze maand via juriste Katrien Van Eenoo een gespecialiseerd advocatenkantoor onder de arm nemen. Op basis van tal van auteursrechtelijke problemen met de uitgevers waarover Vlaamse journalisten zich de jongste jaren kwamen beklagen, gaat de JAM voor haar leden dan een dossier samenstellen waarmee naar de rechtbank kan worden gestapt.

Als het tenminste zo ver komt. De uitgevers aanvaardden misschien nog een minnelijke schikking. Het op de website van Mediargus plaatsen van teksten van journalisten die géén afstand van auteursrechten tekenden, heet in termen van de uitgevers 'technische fouten'.

Op dit moment woedt nog steeds de bikkelharde strijd van (de laatste?) individuele journalisten die door hun uitgever geconfronteerd worden met eisen tot 'afstand van auteursrechten'. De emoties laaien soms hoog op. De machtsstrijd om het auteursrecht is binnen de geschreven pers in België al enige jaren bezig. Massaal hebben journalisten intussen eieren voor hun geld gekozen, en bij hun uitgever het gevreesde document waarmee zij hun auteursrechten afstaan aan de uitgever, toch maar ondertekend. Enkelens trotsen de orkaan nog steeds. Voor hoe lang? En hoe groot is de inzet?

De discussie is erg veelzijdig. Sommige krantenbedrijven hebben behoorlijke afspraken gemaakt en vergoeden hun journalisten redelijk voor het ondertekenen van de 'Afstand'. Andere doen dat niet. Loontrekkende journalisten hebben nog enigszins zicht op de zaak, omdat ze met velen in hetzelfde schuitje zitten op hun redactie. Bij zelfstandigen is de onzekerheid veel groter, al was het maar omdat zij per definitie en ook in werkelijkheid er helemaal alleen voor staan.

Frustratie

De directies van alle Vlaamse kranten, van het persagentschap Belga en van grote Nederlandse dagbladen werken samen aan Mediargus. Tussen uitgevers en Mediargus werden contracten afgesloten die voorzien dat alle ter beschikking gestelde teksten vrij zijn van auteursrechten.

Klanten die zich tegen betaling van een paswoord en geheime code

voorzien, mogen grasduinen in het nieuws en achief, of krijgen nieuws waar zij voor gekozen hebben. Die verhandeling gebeurt via drie verschillende opties en diverse tariefssystemen.

Aan sommige uitgevers valt niet veel te verwijten. De uitzonderlijke stukken, zelfs al zijn dat hoofdartikelen of politieke opiniestukken, worden netjes uit het digitale aanbod weg gefilterd omdat de betrokken redacteur géén afstand tekende. Maar andere krantenbazen maken 'fouten', en 'vergeten' de redactionele bijdragen van wie geen afstand tekende uit het aanbod te halen. Dat gebeurde meermaals. In de onderhandelingen tussen de JAM en de uitgever, die intussen nog niet echt veel concreets opleverden, krijgt dit bewijsmateriaal een benaming die afhankelijk is van de partij in de discussie. Meer concreet zijn de uitgevers bereid ervoor te zorgen dat ze in de toekomst geen 'technische fouten' meer te maken.

Duidelijk is dat de Vlaamse uitgevers na de mislukking van Central Station een nieuwe kip met gouden eieren zagen in Mediargus. Zonder er veel ruchtbaarheid aan te geven, werd de organisatie de afgelopen jaren opgezet vanuit kantoren op hetzelfde adres als waar het persagentschap Belga huist.

Ondertussen werd op de diverse redacties overal in Vlaanderen via hoofdredacties en chefs een organisatie opgezet waarbij zoveel mogelijk handtekeningen verzameld werden. Handtekeningen die aan de uitgever de toelating geven om de journalistieke teksten naar eigen goeddunken en zonder verder overleg te hergebruiken voor alle doeleinden.

In heel die periode werd uiteraard ook aan de inkomstzijde gewerkt, en ronselde Mediargus klanten voor het digitale aanbod. Afwachten maar of de kip haar gouden eieren werkelijk zal leggen.

Dossier: Auteurs- en reprografierechten

Berekening reprografierechten: suggesties blijven welkom

Tijdens de algemene vergadering van de JAM op 1 juni werd het bestuur o.a. geconfronteerd met vragen en opmerkingen over de inhoud van de vragenlijsten die in 2001 ingevuld moesten worden. Op basis van die lijsten werden in 2002 de individuele percentages van de reprografierechten uitbetaald.

Voorzitter Guido Roelants en directeur-generaal Alain Guillaume gaven tekst en uitleg bij de noodzaak van deze ingewikkelde vragenlijst.

Ann Deceunynck

Foto's: Jos Verhoogen

Guido Roelants

Alain Guillaume

Van de totale 'pot' reprografiegelden die vanaf 2002 en voortaan jaarlijks aan de journalisten/auteurs uitgekeerd zullen worden, wordt 48 % evenredig verdeeld, en 52 % via individuele parameters. Die percentages zijn wettelijk bepaald. Alle leden van de JAM zullen dus ook in de toekomst jaarlijks een document moeten invullen dat als basis dient voor de berekening van de persoonlijke reprografierechten. Voorzien wordt dat de vragenlijst die in het najaar van 2002 verspreid zal worden, ietsje eenvoudiger zal kunnen zijn. 'Maar aan belangrijke vereenvoudigingen moeten de leden zich niet verwachten. Dat is wettelijk uitgesloten'. Dat zegt Guido Roelants. Niet onbelangrijk te weten is dat het ministerie van justitie zeer strenge, haast wekelijkse gedetailleerde controles uitvoert op de JAM-administratie. Net zoals op de zes andere beheersvennootschappen trouwens. De JAM moet daarbij telkens kunnen bewijzen dat alles correct - en dat is volgens de zéér ingewikkelde procedures - verloopt.

Controles

Maar ook de ingewikkeldheid van de vragenlijst zelf en het feit dat er zoveel verschillende vragen beantwoord moeten worden, is niet voor veel wijzigingen vatbaar. Er wordt rekening gehouden met o.a. leeftijd, aantal jaren in het beroep, oplage, aantal redactionele stukken per jaar. Die precieze parameters worden bepaald door de Raad van Bestuur van de JAM. Tijdens de vergadering beklagde iemand zich erover dat het lijkt, op basis van een persoonlijke rondvraag, dat zelfstandige journalisten allemaal minder hadden gekregen dan loontrekkende collega's. 'Zou het niet beter zijn dat zelfstandigen wat méér krijgen? Zij worden (vaak) al onderbetaald?' Al gauw bleek dat deze bedenking afwijkingen zou opleveren in de richting van - ook weer ongewenste - positieve discriminatie. Als 'troost' voor de zelfstandigen, stelde Guillaume dat gebleken is dat

zelfstandige journalisten gemiddeld beduidend méér schrijven dan het merendeel van hun loontrekkende collega's. 'En de hoeveelheid van de jaarlijks geproduceerde kopij, is een parameter die relatief véél gewicht in de schaal van de verdeling legt'. Alain Guillaume houdt zich aanbevolen voor suggesties, maar was er tegelijk van overtuigd dat de parameters het resultaat zijn van lange en intensieve discussies door journalisten zelf, en dat duidelijke, objectieve verbeteringen niet voor de hand zullen liggen. Vanuit de zaal werd ook opgemerkt dat hier en daar collega's zich hadden laten ontvallen dat ze er zomaar een slag naar geslagen hadden hoeveel ze schreven, of dat ze hun aantallen wat hadden opgesmukt. Daar antwoordde Guido Roelants op dat gedurende intensieve uren van de Raad van Bestuur alle lijsten werden gecontroleerd. Verklaringen werden aan elkaar getoetst op basis van vergelijkbare functies op redacties. Een aantal verdachten werd opgebeld. De meesten gaven bij de eerste confrontatie hun fouten toe. Enkele uitzonderingen deden dat niet. Met hen wordt de discussie voortgezet. 'Op de algemene vergadering volgend jaar zullen we uitleggen hoe hun dossier afliep', aldus het bestuur. Sancties zijn helemaal niet uitgesloten.

Reprografierechten verminderen

Uit onderzoek dat werd uitgevoerd in opdracht van Reprobel blijkt dat de financiële voordelen die auteurs halen uit hun 'secundaire' auteursrechten, in de toekomst zullen dalen. De zeven beheersvennootschappen, waaronder de JAM, moeten voor de verdeling van de reprografierechten binnen Reprobel akkoorden afsluiten. De discussies in dat verband gebeuren enerzijds binnen het auteurscollege van Reprobel, anderzijds binnen het uitgeverscollege. Een zeer belangrijke parameter in die onderhandelingen zijn resultaten van uitgebreide onderzoeken die Reprobel speciaal met dit doel laat uitvoeren. Uit recent onderzoek is inmiddels duidelijk gebleken dat het gebruik van fotokopieën voor bijvoorbeeld de bedeling van persoverzichten, schrikwekkend daalt. Deze tendens zal ongetwijfeld niet veranderen de volgende jaren. Die reprografierechten zijn 'secundaire' auteursrechten. De inkomsten uit de 'primaire' auteursrechten, waarover dan evenwel weer de discussies van afstand gevoerd worden met de uitgevers, daarentegen zijn in gevaar. Die behouden hun intrinsieke waarde altijd.

Dossier: Auteurs- en reprografierechten

JAM: forse stijging aantal leden

De Journalisten Auteurs Maatschappij (JAM) is één van de zeven Belgische auteursmaatschappijen die werden opgericht na de Wet op de Auteursrechten die dateert van 30/6/1994. De JAM organiseert en verdedigt specifiek de wettelijke rechten van auteurs-journalisten, zowel van de AVBB (VJ en AJP) als van de VJPP.

Het voortouw tot de oprichting van de JAM werd in die periode genomen door Piet De Busschere, toenmalig AVBB-voorzitter en ex-journalist bij de FET.

Het ledental van de JAM is in de tweede helft van 2001 bijna verdubbeld tot bijna 1.500. Die stijging wordt toegeschreven aan het feit dat in januari 2002 voor het eerst reprografierechten werden uitgekeerd via de JAM.

Omdat met deze eerste uitbetalingen ook het werkpakket van de JAM fors steeg, was het noodzakelijk dat organisatie en personeelsbestand uitgebreid werden. Behalve directeur-generaal Alain Guillaume werkt momenteel een voltijdse secretariaatskracht voor de JAM. Op een juriste, een boekhouder, computerdeskundigen en uitzendkrachten wordt een beroep gedaan.

Er werd ook fors geïnvesteerd in materiaal. Een stevige infrastructuur was noodzakelijk.

De Journalisten Auteurs Maatschappij (JAM) heeft tijdens het voorbije werkingsjaar een overeenkomst afgesloten met SOFAM inzake de wederzijdse dienstverlening betreffende beheer en inning van auteursrechten, het beheer van geschildossiers, de verstrekking van juridisch advies aan leden, en de organisatie van de raden van bestuur.

De JAM heeft in de afgelopen jaren i.v.m. de collectieve regeling van auteursrechten van journalisten, een aantal contracten afgesloten en onderhandelingen gevoerd met uitgevers. Dit heeft ertoe geleid dat er op dit ogenblik contracten zijn met Le Soir, Sud Presse, Vers l'Avenir en Sanoma (ex-Mediaxis) waarin de auteursrechtenvergoeding van de betrokken journalisten worden geregeld. Dit is het dossier Mediargus. De JAM heeft voor journalisten uit beide taalgroepen een aantal individuele dossiers afgehandeld waarin leden een vergoeding kregen voor specifiek, eenmalig gebruik van hun teksten. (AD)

‘VUM-sanering zit op koers’

Pol Deltour

“De herstructurering van de VUM zit op het goede spoor. De saneringsmaatregelen die directie en personeel afgesproken hebben, zullen effect hebben op de exploitatierekening. De VUM is, met andere woorden, de bocht aan het maken.”

Aan het woord is Jo Van Croonenborch, gedelegeerd bestuurder van de VUM, op een bijeenkomst met de personeelsvertegenwoordigers afgelopen donderdag. Een redelijk optimistische Van Croonenborch dus, maar daarom niet over al zijn krantentitels. “Het Volk, met een nieuw verkoopverlies van vierduizend exemplaren, blijft ons grote zorgen baren. Het Nieuwsblad daarentegen heeft zich gestabiliseerd op 197.000 verkochte eenheden. En De Standaard, verkoopplage 83.000, gaat momenteel als enige Vlaamse krant vooruit.” Binnen afzienbare tijd wordt De Standaard Online een te betalen product, en ook daarvan verwacht de VUM-directie enig soelaas. Nog belangrijker is dat ook Job@ goed bezig is. Sinds april trekt de publiciteitsmarkt trouwens weer aan. Van Croonenborch: “De eerste drie maanden van 2002 waren inzake publiciteit nog zwak, maar er is duidelijk beterschap op komst.” Intussen blijft de VUM wel nog met een pak technische problemen sukkelen. Een professionele audit en de installatie van werkgroepen moeten hieraan verhelpen.

Personeel

Toen de directie eind 2001 haar Pegasus-herstructureringsplan lan-

ceerde, stond haar een sanering van 600 miljoen BEF voor ogen. Die besparing moest vooral komen van het personeel, dat met 228 eenheden diende te verminderen. Afgezien van de niet-verlenging van een vijftigtal tijdelijken en een ‘natuurlijk verloop’ van dertig eenheden, vertrokken daarom nog een goede honderd mensen op ofwel vervroegd pensioen, ofwel brugpensioen, ofwel halftijds dan wel 4/5 tijdscrediet - dit telkens afhankelijk van de leeftijd.

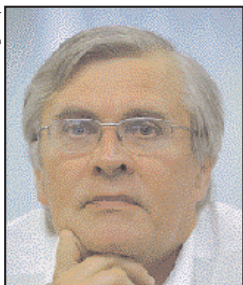
Wat daarbij opvalt, is dat de werknemers die hadden kunnen kiezen voor een gedeeltelijke afbouw van de carrière via het deeltijds tijdscrediet, bijna zonder uitzondering toch voor het brugpensioen kozen.

Volgens de CAO-afspraken moet nu nog dringend werk worden gemaakt van enkele nevendossiers, zoals de verfijning van de evaluatieprocedures voor het personeel. Een VUM-delegatie startte inmiddels gesprekken op met de JAM (Journalisten Auteurs Maatschappij) in functie van een regeling van de reprografierechten van de VUM-journalisten. Maar directie en syndicale organisaties zijn het erover eens dat nog een andere aangelegenheid op dit moment eveneens prioriteit verdient, en dat is de verregaande malaise op de redactie van Het Nieuwsblad/Het Volk. Daar heeft de nieuwe hoofdredacteur, Guido Van Liefveringhe, door wat men ‘eigengereid optreden’ pleegt te noemen op korte tijd een groot deel van de journalisten tegen zich in het harnas gejaagd. Een verzoeningspoging is gepland voor 13 juni.

Dossier: Auteurs- en reprografierechten

Luc Van der Kelen: Géén afstand van auteursrechten

Foto: De Persgroep

Luc Van der Kelen, politiek commentator van *Het Laatste Nieuws*.

'Ik vind dat journalisten de auteursrechten op hun teksten niet aan de uitgever moeten afstaan. De uitgever moet niet de vrijheid krijgen die teksten wereldwijd en voor alle andere doeleinden te gebruiken, of voor een appel en een ei te verkopen aan ik weet niet wie. Ik ben lid geworden van de JAM omdat ik er vertrouwen in heb dat de journalistenvereniging mijn rechten goed beheert. Er moet een behoorlijke vergoeding staan tegenover het gebruik van auteursrechten.

Journalisten hebben gewerkt aan hun teksten, zeker als het bijvoorbeeld om gehelen op een volledige pagina of zo gaat. Ik vergelijk journalistiek werk met werk van een uitvoerende kunstenaar. Die richt zich voor de exploitatie van zijn auteursrechten tot SABAM. Ik vind dat journalisten die zaak inderdaad best voor zichzelf organiseren.

Bovendien wil ik controle houden over die rechten. Wat mijzelf betreft, gaat het vaak om niet-vrijblijvende inhoud, stellingname, en wil ik weten waar die commercialisering mij naartoe leidt. Journalistiek werk is wat anders dan bijvoorbeeld stenen afleveren. Bij ons gaat het om een product waar de journalist creativiteit en persoonlijkheid in legt.'

Advocaat Herman Croux: Onderhandelen

De discussie over het afstaan van auteursrechten van journalisten draait op redacties om één centrale vraag. Is het normaal dat loontrekkende journalisten extra vergoed worden voor het extra gebruik dat de uitgever wil maken van hun teksten? In de praktijk is de vraag intussen op grote schaal beantwoord. Met een antwoord dat verschilt per mediadirectie, of per blad, of individueel. Een duidelijke beeldvorming is er niet. De discussies zijn trouwens nog niet afgerond. De Journalist legde de vraag voor aan advocaat Herman Croux, die gespecialiseerd is in mediarecht.

Foto: Johan Van Cutsem

Advocaat Herman Croux

'De wet is heel duidelijk. Alle journalisten, ook loontrekkende, beschikken persoonlijk over hun auteursrechten behalve als ze die expliciet afstaan. Vroeger, voor de nieuwe Wet op de auteursrechten die dateert van 1994, had men nog kunnen argumenteren dat loontrekkende journalisten hun auteursrechten stilzwijgend afstaan. Persoonlijk lijkt het mij evenwel normaal dat er in de printmedia een overdracht van auteursrechten gebeurt. De vraag is wel hoever die overdracht moet gaan voor allerhande digitale exploitaties van de traditionele printmedia. Het principe is eenvoudig: de partijen onderhandelen onder elkaar over welke rechten en welke prijs. In een breder kader moet zulke onderhandeling bekeken worden in het licht van de totale relatie tussen werkgever en werknemer. De intensiteit van de

discussie over bijkomende auteursrechten en de tevredenheid over het basisloon staan met mekaar in verband. De kwestie kan geregeld worden op individueel niveau, bedrijfsniveau, of via CAO. Wat is de waarde van een journalistenloon? Zijn zij overbetaald? Ik denk het niet. De loon- en auteursrechtendiscussies lopen door elkaar. In andere sectoren, zoals reclame, klinkt bij werknemers de vraag niet zo luid: ofwel omdat de verloning anders is, ofwel omdat de machtsverhoudingen anders liggen. Indien de lonen hoger of lager zouden liggen, dan zou de auteursrechtendiscussie anders kunnen klinken. Bij wijze van spreken: als journalisten méér betaald zouden worden, zouden auteursrechten wellicht niet zo een twistappel zijn. Mijn inzicht in het auteursrechtendebat is: het heeft te maken met de totale relatie tussen werkgever en werknemer. Arbeidsrelaties zijn machtsrelaties, doceerde Prof. Blanpain altijd. Auteursrechtenrelaties zijn evenzeer machtsrelaties, al begint de auteur met een principiële wettelijke bescherming van zijn auteursrechten, waarover hij dan kan onderhandelen.'

The Authors' rights for all-campaign

Wout Pittoors

Freelancers en andere losse medewerkers, die door uitgevers en andere media-bonzen zo ongeveer als mest behandeld worden, gebrek aan respect voor het intellectueel eigendomsrecht bij zowat iedereen die in de wereld van krant en tijdschrift een sceptertje zwaait, op het Brussels hoofdkwartier van de "International Federation of Journalists" (IFJ) in Résidence Palace kunnen ze je er ongeveer alles over vertellen. Voor sommigen zijn auteursrechten blijkbaar geen evidente zaak. Het uitwringen van iemands talent en het uitpersen van zijn werkklust zijn dat dan - even blijkbaar - wel. Bijna twee jaar voert de IFJ strijd tegen deze malafide praktijken nadat zulks werd beslist op het congres van Londen (14 tot 18 juni 2000). Er werd overgegaan tot het opstarten van de "Authors'Rights for All-Campaign" door journalisten en mediaspecialisten uit een dertigtal landen. Sindsdien

stapelen de dossiers zich op, zijn de processen niet uit de lucht en boekten de advocaten van de IFJ al enkele sprekende overwinningen. De agenda van de campagne ziet er bovendien niet minnetjes uit. Zo voorziet hij ondermeer in een internationale audit van het copyright-eigendom en het vastleggen van algemeen geldende regels voor het uitreiken van licenties en het incasso van de verschuldigde rechten. Ook wordt gestreefd naar een akkoord met de vakbonden opdat er een collectieve onderhandelingsstactiek voor freelancers zou worden uitgebouwd, daar waar die niet bestaat en naar een streng toezicht op het respect voor de rechten van journalisten in vast dienstverband. Wie wat meer wil weten over de werking van de "Authors'Rights for All-Campaign" kan terecht op de website van de IFJ.: WWW.IFJ.ORG.

Dossier: Auteurs- en reprografierechten

Wie trekt het laken naar zich toe?

Het lobbywerk voor de omzetting van de Europese richtlijn over het auteursrecht in Belgisch recht is al een lange tijd aan de gang. Eerst was er het heftige lobbywerk op Europees niveau, nu ijveren de verschillende belangengroepen elk in hun eigen land. Bij ons, in België ging de bal aan het rollen op het ogenblik dat senator Philippe Monfils (MR), ten dele onverwachts, met een wetsvoorstel voor de dag kwam. Aanvankelijk zag het ernaar uit dat zijn wetsvoorstel snel in de commissie voor de Financiën en voor de Economische Aangelegenheden van de Senaat zou worden besproken. Maar dat was niet alleen buiten de talrijke betrokken partijen maar ook buiten de regering, in het bijzonder de bevoegde minister van Justitie gerekend. In de parlementaire wandelgangen was veel kritiek te horen op het wetsvoorstel. Ook het kabinet van minister Verwilghen vond het wetsvoorstel te mager. De regering was dan ook van plan met een eigen voorstel, een wetsontwerp, voor de dag te komen. Het ziet ernaar uit dat omwille van politieke redenen van dat idee werd afgestapt. Met het indienen van een eigen voorstel zou de regering publiekelijk een lid van de meerderheidspartijen loochenen. Politiek onhandig dus. Als alternatief rijpte het idee om vanuit de regering het voorstel van Monfils met behulp van amendementen te wijzigen. Op die manier kan Monfils zijn naam aan het voorstel blijven verbinden. Bovendien kan een geamendeerd wetsvoorstel sneller worden gestemd. In tegenstelling tot een wetsontwerp is een advies van de Raad van State niet nodig. Terwijl vanuit de regering werd gediscussieerd over de te volgen weg lieten de zogenaamde belanghebbende partijen van zich horen. De uitgevers van dagbladen en periodieke uitgaven claimen een exclusief recht op zowel de primaire als de secundaire exploitatie van publicaties. De auteurs wensen een redelijke vergoeding voor hun publicaties die opnieuw worden gebruikt en/of worden gekopieerd. Daarnaast zijn er de zogenaam-

de debiteuren, de tientallen organisaties die hun leden vertegenwoordigen die jaarlijks reprografierechten betalen. Zij volgen met argusogen of de omzetting van de Belgische richtlijn niet leidt tot meer reprografierechten betalen. Ook de bibliotheken die ten behoeve van het grote lezerspubliek auteursrechtelijk beschermde werken ter ontlending aanbieden, lieten zich niet onbetuigd. Of hoe het recht van het publiek om een boek te ontlenen moet worden afgewogen tegen het recht van de auteur om vergoed te worden voor zijn werk. Knipseldiensten, die aan secundaire exploitatie doen van bestaande berichtgeving, lieten zich ook horen. Op basis van een zogenaamd recht op informatie wensen zij verder in de toekomst bestaande berichtgeving opnieuw te verspreiden. Om het massale duw- en trekwerk op te vangen, besliste senator Monfils om een informele werkgroep op te richten. Snel bleek dat dit niet de ideale formule was, vooral omdat verschillende partijen zoals de debiteuren die jaarlijks miljoenen aan reprografierechten betalen niet waren uitgenodigd op het informele overleg. De werkgroep werd dan ook meermaals verruimd. Ook vertegenwoordigers van het kabinet van Justitie namen aan de informele werksessies deel. Verwacht wordt dat nog in de maand juni of ten laatste begin juli de omzetting van de Europese richtlijn geagendeerd zal worden in de commissie voor de Financiën en voor de Economische Aangelegenheden. Dat is alvast enkele maanden later dan gepland. De kans is reëel dat de besprekingen van het wetsvoorstel niet vlot zullen verlopen. Nu reeds is te horen dat verschillende belangenorganisaties officieel wensen te worden gehoord. De sector van de informatievoorziening blijft een broze ketting van vaak tegenovergestelde belangen. Wellicht wordt de auteur er nog het meest beter van wanneer alle belanghebbende partijen op een evenwichtige manier aan hun trekken komen.

Auteurs vragen vergoeding voor digitale kopie

'Hot issue' in de wereld van het auteursrecht is momenteel het statuut en een daaraan gekoppelde vergoeding voor de digitale kopie. In een tijd waar multimediale toepassingen alsmaar meer opgang maken, dreigt vroeg of laat het papier en dus de papieren kopie in het verdomhoekje te worden gedruimd. Bovendien is de elektronische verspreiding een heel stuk gemakkelijker dan het maken van papieren kopieën. Niet alleen is de kwaliteit van de elektronische reproductie (verspreiding via e-mail bijvoorbeeld) gelijkwaardig aan het origineel maar ligt de snelheid van elektronische verspreiding vele malen hoger dan de verspreiding van een papieren versie. De uitgevers en de auteurs zijn dan ook vragende partij om zo snel mogelijk een regeling te voorzien voor de zogenaamde elektronische verspreiding van publicaties. Volgens de huidige wetgeving betalen diegenen die een papieren kopie maken een reprografievergoeding. Die vergoeding wordt betaald aan Reprobel door diegenen die een kopieermachine in huis hebben. Via ingewikkelde verdeelsleutels en veel onderhandelingswerk wordt dit geld via door de minister van Justitie erkende beheersvennootschappen aan de auteurs van bijvoorbeeld krantenartikelen betaald. Voor digitale kopieën wordt momenteel niet betaald. Aanvankelijk wensten de uitgevers geen beroep te doen op een gelijkaardige regeling zoals

deze voor de papieren reproducties. Zij eisten het zogenaamde exclusieve recht op van zowel de primaire als de secundaire exploitatie van publicaties. M.a.w. een digitale kopie van bijvoorbeeld een krantenartikel zou nooit mogelijk zijn zonder de toestemming – en een daaraan gekoppelde vergoeding – van de uitgever. Dit standpunt is in de praktijk bijzonder moeilijk te handhaven. Digitale kopieën, of ze nu al dan niet wettelijk toegestaan zijn, zullen altijd en wellicht in overvloed tot stand komen. Binnen het Auteurscollege werd ongeveer een jaar geleden een werkgroep 'digitale kopie' opgericht. Naast de auteurs zetelen in die werkgroep ook de uitgevers en de debiteuren, diegene die reprografierechten voor papieren kopieën betalen. Alhoewel de discussies nog volop aan de gang zijn, rijpt momenteel bij alle betrokken partijen de idee om voor de digitale kopie een gelijkaardig systeem zoals van toepassing bij de papieren kopie in te voeren. Dat betekent dat op alle materiaal dat in staat is digitale kopieën te verspreiden zoals scanners, CD-ROMs, harddisk een heffing zal worden ingevoerd. Hoe die heffing precies zal worden geheven, werd nog niet uitgemaakt. Hoogstwaarschijnlijk wordt het een jaarlijkse forfaitaire heffing op het voornoemde materiaal. Waarna de discussies zullen losbarsten wie welk deel van de koek dient te krijgen.

‘De VRT stuurt vier mensen op pad voor een nieuwsreportage, VTM twee en wij één’

Bij de regionale televisieomroep Kanaal 3 (Aalst-Dendermonde) verloor eind vorige maand een aantal journalisten en technici hun baan. Vanaf 1 juli neemt de Regionale Uitgeversmaatschappij (RUG) het exploitatiecontract van Roularta Media Groep over. De RUG kiest voor een andere manier van televisie maken: de journalisten worden geacht alles zelf te doen. Interviewen, filmen, het geluid opnemen en zelf monteren.

Kris Vanderhaegen

Foto: Johan Martens

Olivier Van Raemdonck

“Onze voorkeur gaat uit naar multimediajournalisten”, zegt afgevaardigd bestuurder Ernest Bujok van de RUG. “Dat betekent dat onze journalisten op stap gaan met de camera en hun reportage zelf monteren en klaarmaken voor de uitzending”. Eerder introduceerde de RUG dezelfde kostenbesparende manier van werken bij TV Limburg. “Cameramannen en journalisten worden overbodig en we willen meer journalisten op straat, daar komt het op neer. De VRT stuurt vier mensen op pad voor een nieuwsreportage, VTM twee en wij één. Op die manier kunnen we meer nieuws maken aan een lagere prijs”, vervolgt Bujok die veel verwacht van Olivier Van Raemdonck, de nieuwe hoofdredacteur die Swa Collier opvolgt. Van Raemdonck werkt tot eind deze maand als eindredacteur van het dagelijkse magazine Exclusief voor de commerciële zender VTM. Samen met hem stapte ook Jan Smekens over naar Kanaal 3. Smekens gaat er als programmadirecteur aan de slag.

Van Raemdonck schoeit Kanaal 3 op een nieuwe leest en voor de meerderheid van de voormalige werknemers is er geen plaats meer. Eind mei liep de arbeidsovereenkomst van alle personeelsleden, met uitzondering van één journaliste, af. Aanvankelijk zag het ernaar uit dat de RUG hun contract zou verlengen, maar daar kwam uiteindelijk niets van in huis. “Ik besef dat die beslissing voor de betrokken personeelsleden zeer dubbelzinnig overkomt, maar we maken een breuk met het verleden. We hebben met iedereen die voor Kanaal 3 werkt een gesprek gehad en gevraagd of ze zin hadden om mee te werken aan het nieuwe concept”, zegt Van Raemdonck. “Uit de groep die positief reageerde hebben we vier mensen gekozen die volgens ons over de juiste ‘spirit’ beschikken. Uit een tweede test moest blijken of een journalist bijvoorbeeld ook handig met het technische aspect van het nieuws maken kan omspringen. Dat we niemand van de oude ploeg de kans gegeven hebben om bij het vernieuwde Kanaal 3 aan de slag gaan, klopt niet. We willen immers niet helemaal van nul herbeginnen, noch de link met het verleden

radicaal uitwissen. Ik wil louter een groep van een achttal jonge mensen bij elkaar brengen die alles combineert. Het is correct dat het om een kostenbesparende operatie gaat, maar ik deel de mening van Ernest Bujok.

Uit het verleden is gebleken dat regionale televisie niet rendabel was, wij hebben een manier gevonden waarop we zo’n zender wel rendabel kunnen maken. We gaan niet besparen op het aantal journalisten, integendeel. De grootste besparingsoperatie slaat op het technisch materiaal. Het geld dat we daarmee uitsparen, investeren we in de nieuwe look en nieuwsaanpak van het station”. Of de zender nog verder door het leven zal gaan onder de naam Kanaal 3 is zeer de vraag. In opdracht van de RUG zoekt het bureau (Noël) Slangen en partners naar een nieuwe naam voor het station. “Het is ons vooral opgevallen dat de perceptie van Kanaal 3 in de regio niet echt positief is.

De verstandhouding met de politici is verzuurd en ook de kijker zit niet echt op de reportages van de omroep te wachten. Met een nieuwe naam hopen we daarin verandering te brengen”, stelt Ernest Bujok. Hoofdredacteur Van Raemdonck nuanceert die visie enigszins. “We peilen inderdaad naar het imago van Kanaal 3. Of we echt voor een nieuwe naam kiezen valt af te wachten”. Hij is er ook van overtuigd dat zijn nieuwe ploeg er ten laatste vanaf 1 september in slaagt om opnieuw dagelijkse journaals te brengen. In de zomervakantie wordt er voor een tijdelijke oplossing gekozen. “In tegenstelling tot bepaalde geruchten verdwijnt Kanaal 3 tijdens de zomervakantie niet van het scherm. In juli en augustus zal het nieuws een mix zijn van een kabelkrant, waarbij het nieuws in tekstvorm op het scherm te lezen valt, en reportages.

Lang niet iedereen op de redactie van Kanaal 3 is het eens met de visie van de nieuwe bazen. Volgens nieuwspresentatrice Jessie De Caluwé, die te horen kreeg dat er voor haar geen rol meer is weggelegd bij de zender, blaast de nieuwe wind ijskoud in het gezicht van de voormalige personeelsleden. “Kanaal 3 had een uitzendvergunning gekregen voor negen jaar, die afliep op 31 mei 2002. Iedereen hoopte dat de RUG de contracten gewoon zou verlengen, maar in de plaats daarvan werd hen gevraagd om voor alles inzetbaar te zijn. Ze hebben zelfs twee technici gevraagd om deel te nemen aan een redactionele proef. Zelf ben ik niet gevraagd voor

een gesprek. Ik mocht het nieuws vernemen toen ik uit de studio kwam. Op een avond werd me gezegd dat er voor mij geen plaats was binnen het nieuwe concept. Mijn collega Tine Slossen heeft in de krant mogen lezen dat ze ontslagen was".

"Voor mezelf is het jammer, maar voor de mensen die op straat staan is het een drama. Het ging stuk voor stuk om twintigers met kinderen die allemaal het gevoel hebben dat bij Kanaal 3 de kip met de gouden eieren, namelijk de goed draaiende redactie, wordt geslacht. Ik ben benieuwd naar het resultaat van de nieuwe aanpak. Maar als ik in het vorige nummer van De Journalist Bart Van Lysebeth, voorzitter van de vzw achter Kanaal 3, hoor zeggen dat de technische kwaliteit van de reportages van ondergeschikt belang

is, dan heb ik daar mijn bedenkingen bij. Mijn wantrouwen wordt gevoed als ik kijk naar de manier waarop het nieuws deze maand tot stand komt. De redactie wordt bemand door één journalist en een aantal stagiairs, kortom door twee man en een paardenkop". Als klap op de vuurpijl blijkt het ontslag van Jessie De Caluwé kafkai-aanse allures aan te nemen. De nieuws-presentatrice kreeg van de vzw Kanaal 3 te horen dat ze niet meer welkom was, terwijl zij een contract tekende met Roularta Media Groep, de vorige exploitant van Kanaal 3. "Ik heb nog steeds geen ontslagbrief in de bus gekregen of een mededeling dat mijn contract aangepast wordt. Zolang dat niet gebeurt ben ik nog altijd in dienst bij Kanaal 3, zo neem ik aan".

Regio-tv: de afrekening volgt

Dat het al een tijdje financieel niet botert bij de regionale omroepen is al lang geen publiek geheim meer. Vorig jaar trok Roularta Media Groep zich terug uit Ring-tv (Halle-Vilvoorde) en moest de Vlaamse overheid eenmalig 743.680 euro overhandigen om het station van de ondergang te redden. Kanaal 3 vond een redder in de RUG, maar die legt de zender een drastische ommezwaai op. Alsof het allemaal nog niet genoeg is hangt alle regionale zenders nog een financiële verrassing boven het hoofd. Regionale zenders mogen naast regionale, ook nationale reclamespotjes uitzenden. Die nationale spotjes worden geronseld door RTVM, de gezamenlijke reclamereguleerder van de zenders. Iedere maand krijgt iedere omroep 1/12 van het geraamde bedrag. Twee keer per jaar wordt een afrekening gemaakt: op 30

juni en 31 december. Indien de omzet de raming overtreft, krijgen de zenders extra geld in het laatje. Indien de omzet lager ligt dan de raming, dan moeten de zenders een deel van het reeds uitgekeerde bedrag terug betalen. Nu blijkt uit de eerste resultaten dat RTVM gedurende de eerste zes maanden van dit jaar amper 40 procent van de geraamde omzet heeft binnengehaald. Dat betekent dat de zenders 60 procent van het reeds uitgekeerde bedrag sinds januari zullen moeten terugstorten. Voor de noodlijdende regionale omroepen betekent dit alweer een streep door hun rekening. Het is zeer de vraag of een kleine, fragiele zenders als Ring-tv dat bedrag zal kunnen ophoesten. Nu al wordt de boekhouding daar gratis verricht door een lid van de raad van bestuur. Of hoe kleine zenders creatieve overlevingsstrategieën bedenken om het hoofd boven water te houden. (KV)

Hernieuwing persdocumenten 2002-2006 - nog net niet te laat

We hebben het nog eens uitgerekend: van de 2.189 Vlaamse beroepsjournalisten die erkend waren tot 2002, hebben er totnogtoe 1.722 hun erkenning (en de bijhorende persdocumenten) vernieuwd. Dat komt neer op ruim 300 eerder erkende journalisten die nog geen aanvraag tot hernieuwing hebben ingediend. Onder hen 147 zelfstandigen. En toch is het nog niet te laat! Soepel als we zijn, legden we de datum van afsluiting van de hernieuwingsaanvragen vast op 31 juli 2002. Wenst u dus alsnog een hernieuwing te bekomen, dan kan u het passende aanvraagformulier bekomen op het WJ-secretariaat: tel. 02/235.22.70 - fax 02/235.22.72 -

www.journalist.be. Vraag naar Lisbeth Moons.

In het geval u past voor een hernieuwing, doet u ons een plezier door dit schriftelijk te bevestigen aan de Erkenningscommissie, Résidence Palace blok C, lokaal 2.226, Wetstraat 155, 1040 Brussel - fax. 02/235.22.72. Meer info bij Martine Joos op tel. 02/235.22.65. Mogelijkheid drie is natuurlijk dat u helemaal niets van zich laat horen. In dat geval wacht u de vergeetput als straf. Of om precies te zijn: dan brengen we uw gegevens automatisch over naar onze archiefdatabank.

(LM, MJ, PD)

“Ne socialist, meneer, die kent niks van commerce...”

Wout Pittoors

Foto: Johan Van Cutsem

Voor een kritiek op Bruno Vanspauwen's boek "De Miljoenen van de Morgen" is er wellicht geen méérzeggende titel te vinden. En toch heeft dit land van ons regelmatig een socialist op het departement van Economische Zaken weten zitten. "Le bel Edmond" Leburton, bijvoorbeeld, of de Heer Claes Willy uit het verre Limburg of nog de Dendermondse denkreus Norbert De

Batselier, enfin op de muren van de Brusselse de Meeùssquare ontbreken zeker de rode strepen niet.

Wie er als de kippen bij wil zijn, om uit te leggen, dat "Economische Zaken" iets anders is dan "commerce" moet - in elk geval voor wat de steller van dit stukje betreft - zijn liedje op een ander gaan zingen. Zonder "commerce" geen economie en er is wezenlijk geen filosofisch verschil tussen het meesterlijk uitvoeren van een elektronisch beursmaneuver en het neerkwakken van ongeveer 200 gram witte kaas op een papertje gelegen op de weegschaal van de kruidenier om de hoek.

Deze introductie uitsluitend en alleen om uit te leggen, dat het werk van Vanspauwen wemelt van grote namen uit de socialistische partij van de jongste vijftientig à dertig jaar en dat hij daar vooral - en wellicht ongewild - mee bewijst wat voor hopeloze klunzen dat stuk voor stuk waren, toen ze plots niet meer met economie uit een boek maar met commercie op het terrein werden geconfronteerd. Voeg daarbij hun ongebreidelde politieke ambities (ze waren tenslotte politici en geen handelaars), een partijvoorzitter als Van Miert die bij de sympathieke oude wijfjes van de gepensioneerdensbond zo vertederend overkwam maar die in werkelijkheid een ongenietbare Streber was en nog een paar "jonge wolven" stijl Louis Tobback, Freddy Willockx, enz. Het was een veelbelovende bende daar aan de Brusselse Keizerslaan, toen de partijkrant "Volksgezant" failliet werd verklaard en de Gentse "Vooruit" de tocht uit de gangen van de handelsrechtbank voelde waaien.

Aangevuld met nog een paar verheven persoonlijkheden zoals Frank Van Acker ging deze groep nu eens eindelijk een kwaliteitskrant voor de linkse intellectueel op de markt brengen en om te laten zien, dat elke vorm van fanatisme hun vreemd was benoemden ze een vroegere Leuvense studentenleider, "de heer Paul Goossens", tot hoofdredacteur. Daarover - en vooral over diens mislukken in zijn poging om in Vlaanderen een "progressief dagblad" aan de man te brengen (althans aan commercieel gezien voldoende "mannen") - handelen de "Miljoenen" van Vanspauwen. Later duiken in het boek de opvolgers op en wordt nogal gedetailleerd het uitbouwen van de huidige machtsstructuur en het opgaan in de niet zo direct om zijn linkse sympathie bekende Van Thillo-clan, uit de doeken gedaan.

De lezer die het boek zou kopen om te weten te komen hoeveel miljoenen de Socialistische Gemeenschappelijke Actie (SGA) in het lanceren van deze krant heeft gestopt, komt bedrogen uit. Het staat er niet in. 't Is wel veel geld geweest. Sommige onderdelen van de SGA (of hoe ze het ding tegenwoordig ook noemen) betalen nog altijd. Er zijn sjeke villa's in de Antwerpse Kempen waar daar af en toe nog eens mee gelachen wordt.

Onder embargo

De Commissie van Beroep, die zich in tweede aanleg moet buigen over het erkennen van de titel van beroepsjournalist, is op 23 mei in vergadering bijeengekomen in het Résidence Palace. Hoe lang het precies geleden was dat iemand een beroep gedaan had op de Commissie van Beroep, is niet echt duidelijk. Zeker langer dan de commissie in deze samenstelling zetelt. Het dossier van **Ann Deceunynck**, journalist bij dit blad, werd onder de loep genomen. N.a.v. de herziening van de persdocumenten had de Erkenningscommissie in september de perskaart van Ann ingetrokken. Het behartigen van de belangen van de beroepsjournalisten via het schrijven van hun blad, was voor de Erkenningscommissie géén argument dat het behoud van de perskaart rechtvaardigt. Omdat Ann acht maanden later nog altijd de mening was toegedaan dat het behartigen van de belangen van de beroepsjournalisten wél een valabel argument is dat recht geeft op deel uitmaken van de groep, formuleerde zij opnieuw dezelfde argumentatie. Met succes. De beslissing van de Erkenningscommissie werd hervormd, zoals dat juridisch heet. ●●● Op 6 mei is **Winand Fadeux** overleden aan de gevolgen van een slepende ziekte. Winand was jarenlang een gewaardeerd cameraman bij ENG-Videohouse. 'Hij kon motiveren en bovenal ook relativeren in een soms vluchtige nieuws-wereld', aldus Walter Vanderstukken. ●●● Binnen De Persgroep is niet iedereen lovend over de aanpak bij Blik. **Rudy Collier** stak dit zelfs in zijn krantenkolommen niet onder stoelen of banken. Hij lanceerde een oproep om het blad niet meer te kopen. Ook het informele circuit laat aan duidelijkheid niets te wensen over. 'Interne demarches leiden niet tot verbetering van de inhoud van het blad, maar fnuiken alle pogingen tot ernstig werk', klinkt het moedeloos. 'Een moeizaam opgebouwde reputatie - Blik bestaat veertien jaar - wordt wekelijks aan scherven gegooid'. ●●● **Bert De Graeve** zal tijdens zijn laatste weken aan de top van de openbare omroep nog wél de beslissingen nemen die van hem verwacht worden, maar zwijgt in het openbaar. Geen interviews meer. Dat in Knack was het eerste (na het ontslag), en ook het allerlaatste. Deze beslissing nam De Graeve volgens zijn woordvoerder na lang en rijp beraad. ●●● **Johan De Boel**, die tot december 2001 directeur was bij de regionale Antwerpse zender ATV, is sedert 1 juni aan de slag als commercieel directeur van de Antwerpse Zoo. ●●● Van de hand van Het Nieuwsblad-collega **Dirk Musschoot** verscheen zopas een boek 'Wij gaan naar Amerika - Vlaamse landverhuizers naar de Nieuwe Wereld 1850-1930'. Het boek werd uitgegeven bij Lannoo en kost 22,50 euro. ●●● Van voormalig journalist **Marc Platel**, huidig hoofd van de Studiedienst van de N-VA, verscheen zopas 'De Belgen en hun eigenzinnige koning'. Dit boek werd uitgegeven bij Houtekiet en kost 15,90 euro. ●●● Het **Fonds Pascal Decroos** heeft laten weten dat de gloednieuwe Vereniging van OnderzoekersJournalisten (VOJ) zichzelf aan de buitenwereld voorstelt in Amsterdam. Het Fonds deelde nog mee dat het voortaan ook belangstelling heeft voor scripties van studenten. Niet alleen is een 'hoog wetenschappelijk niveau' van de scriptie vereist, maar het werk moet ook als basis dienen voor een opmerkelijk journalistiek verhaal/artikel.

Relatie pers-bondscoach weer richting vriespunt

Voor de zesde keer op rij is België van de partij op de eindfase van een WK voetbal. Uniek voor zo'n klein land. Maar we wennen er wel aan. Zoals we ook wennen aan het gegeven dat onze sportpers na de jongste toernooien steeds als een oorzaak voor het falen van de Rode Duivels wordt aangehaald. Bondscoach na bondscoach lijkt zijn tanden stuk te bijten op de kritiek van de sportpennen.

Domien Struyven

Georges Leekens leidde België naar het WK van 1998 in Frankrijk. Een droomstart had zijn relatie met de pers niet bepaald genomen: zijn aanstelling werd wereldkundig gemaakt door een perslek. (Leekens had nog een contract bij Moeskroen.) De toon was gezet. Tijdens het toernooi speculeerde de pers dat Leekens contacten onderhield met het Nederlandse Vitesse, wat de sfeer geenszins ten goede kwam. Na een WK-campagne waar, vooral sportief, veel mis liep, trok Leekens zijn conclusies en stapte hij op.

In augustus 1999 kreeg de Franstalige pers haar zin en werd Robert Waseige selectieheer. Het Belgische journaal reageerde enthousiast op de maiden-match van Waseige: een spectaculair 5-5 gelijkspel in Nederland.

Op Euro 2000 was België het eerste gastland van een eindronde dat er niet in slaagde zich te kwalificeren voor de tweede ronde. Toch bleef de pers mild en mocht Waseige verder werken. De pers apprecieerde vooral de rust die Waseige bracht na de discipline die Leekens predikte.

Na de eerste kwalificatiewedstrijd sloeg de pers het roer om: België kon geen afstand nemen van Kroatië. De pers voorspelde het ontslag van Waseige als de volgende wedstrijden geen resultaten brachten. Die resultaten volgden wel en Waseige bleef in het zadel. Voor de wedstrijd tegen Schotland leken de rollen opeens omgedraaid: nu ging de bondscoach in de aanval tegen de pers. Hij blies een persconferentie af: 'Ik kom niet voor mensen die alleen negatief zijn.' Ook een interview met Philippe Léonard, een door hem geweerde speler die kritiek leverde, stuitte hem tegen de borst.

Communautair

Na de wedstrijd tegen Finland (4-1 verlies) trok de coach, net als de pers, hard van leer tegen de spelers. Na moeizame overwinningen met een matig spelpeil tegen bescheiden tegenstanders als San Marino en Letland gebeurde hetzelfde.

De kwalificatie voor het WK werd wel bewerkstelligd en dus kreeg Waseige lof voor zijn werk. Toch plaatste de (Vlaamse) pers enkele kanttekeningen. Bijna elke wedstrijd werd de Franstalige spelmaker Johan Walem gecontesteerd. De ook al Franstalige kapitein Marc Wilmots, door Waseige incontournable genoemd, werd meermaals in vraag gesteld.

Dit communautair aspect valt niet te onderschatten. De Franstalige pers koos in 1998 en masse de kant van Enzo Scifo tegen Leekens. De Vlaamse pers was milder in zijn kritiek. Nu de nationale oefenmeester een Waal is, halen de Vlaamse media uit, maar de algeme-

ne opinie is dat Waseige voorlopig gespaard wordt door de pers.

De laatste voorbereidingswedstrijden stond Waseige duidelijk onder druk. Op uitlatingen van ex-voetballer en nu collega-trainer Franky Van der Elst in de media reageerde hij geprikkeld. Toch maakte Van der Elst in grote lijnen dezelfde analyse als de bondscoach. Ook de entourage moest het ontgelden: Waseige laakte het gebrek aan enthousiasme voor het WK.

De contractperikelen van Waseige speelden duidelijk hun rol: net voor de afreis naar Japan tekende hij een contract bij Standard. Sommige media bestempelden Waseige als een leugenaar. Immers: terwijl hij elk contact met Standard ontkende, bevestigde de club zelf dat de onderhandelingen al een tiental dagen aan de gang waren. De KBVB van haar kant geloofde steeds dat Waseige zijn contract zou verlengen.

De sfeer liep bij de afreis van de Rode Duivels naar Japan zelfs zo uit de hand, dat de AVBB met een communiqué op de proppen kwam. Volgens de AVBB verwijt Waseige de media een overdreven kritische, te negatieve en te weinig vaderlandslievende houding ten overstaan van de nationale voetbelploeg. De AVBB stelt dat de bedoeling van de pers is om te informeren, opiniëren en duiden. Chauvinisme behoort niet tot dat lijstje. De verantwoordelijkheid en de vrijheid van de pers om haar werk te doen mag niet belemmerd worden door de bondscoach of een andere overheid.

Pers en bondscoach: het blijft een complexe en netelige verhouding. Sinds Guy Thys waren problemen met de pers de rode lijn in het beleid van de bondscoaches. Is de vraag niet veeleer of het de taak van de bondscoach, de sportief verantwoordelijke, is om het mediabeleid in handen te nemen?

Mens achter het nieuws

Hans Vandeweghe: 'Sportjournalisten zouden meer afstand moeten nemen'

'Bij De Morgen ben ik drie maal vertrokken, en drie maal teruggekeerd. Ik zit er nu in een liberorol. Ik schrijf columns, help mee op de redactie. Ik reik vooral ook ideeën aan. Ik ben elke week één dag op deze redactie aanwezig. Eén dag vind ik goed. Nuttig, nodig. De sfeer van de redactie hééft iets. En ik kan er de Belgische gazetten lezen.'

Ann Deceunynck

Foto: Johan Van Cutsem

Hans Vandeweghe

De Gentenaar Hans Vandeweghe ontkent niet dat hij stilaan in de situatie van een *luxepaard* zit. Hij is in de sportverslaggeving gerold, omdat hij als topsporter ook wel eens iets wilde schrijven. Tot 1989 bleef hij aanwezig in de Belgische volleybaltop. Hij stopte die sportcarrière in de tweedehoogste volleybalreeks. De combinatie met de journalistiek werd op dat moment te zwaar. Toch is Vandeweghe sindsdien niet alléén journalist geweest.

Bij De Morgen kan Vandeweghe bogen op een lange geschiedenis. Die startte in 1976 toen hij medewerker werd aan de Vooruit. In 1978 maakte hij de start van De Morgen mee. Ook toen De Morgen tot het absolute dieptepunt zakte, bleef Vandeweghe aanwezig. Wél pikte hij vanaf die periode een graantje in Nederland mee. En later méér dan een graantje. In 1993 kwam hij terecht bij Weekbladpers in Gouda, waar hij nu adjunct-hoofdredacteur is van Sport International.

Op de evolutie van sportnieuws in de kranten heeft Vandeweghe nogal wat kritiek. 'De slag om de populaire krant wordt via de sport gevoerd. Iedereen moet zich er best van bewust zijn dat dit leidt tot vervlakking en vershraling van het aanbod. De kwantiteit van het aanbod haalt het op de kwaliteit. Op de sportbladzijden wordt nieuws *gedumpt*. En materiaal wordt veel te vaak *gerecycleerd*. Ongetwijfeld lezen de mensen dat allemaal graag. Ik denk dat de top van de Nederlandstalige sportjournalisten in Vlaanderen te vinden is, maar Nederland heeft een beter middenveld en basisniveau.'

Van die verhalen die nu tijdens het WK in Japan geschreven worden,

weet je op voorhand wat de teneur zal zijn. De journalist die er naartoe reist, krijgt een cultuurschok en begint daarover te berichten.

Internationaal tennis kennen de redacties nog zo lang Justine Henin en Kim Clijsters het goed doen. Maar als die twee een balletje mislaan, dan is het tennis uit de Belgische pers verdwenen. De andere sporten komen helemaal niet meer op een ernstige manier aan bod.

Het is een kwalijke tendens dat er eigenlijk alleen nog aandacht besteed wordt aan voetbal en wielrennen. Die overbelichting leidt tot een duocultuur van self fulfilling prophecy. Iedereen wil voetbal en wielrennen zien, én doen. Die tendenzen hebben een weerslag op de sport zelf. Onze pers creëert heldjes onder de kerktoren, van Lommel tot Moeskroen. Gelukkig gaan die journalisten nog op een verantwoorde manier tewerk. En staan er geen journalisten aan de voordeur te wachten als zo'n BV zijn huis uitkomt. Maar het evenwicht met écht internationaal bekende sportkampioenen is wel volledig zoek.

En de basisberichtgeving, die zal in de toekomst nog afnemen in de kranten. Op wereldvlak wordt die nu al algemeen aangeboden via websites. Persoonlijke websites van spelers, en websites van grote clubs, zijn schitterende informatiebronnen. Hoe futuristisch is het beeld nog dat in de huiskamers een computer ingelogd wordt waar het nieuws meteen op te zien is?

En dan heb je de dictatuur van de quotes nog. Waarom wordt er nog zo weinig gewoon beschreven wat er gebeurt? Daar dienen journalisten toch voor. Ik maak geen verwijt aan de jonge generatie sportjournalisten. Zij draaien maar mee. Maar het is wel belangrijk dat ze beseffen dat ze zo gauw ze kunnen, hieruit moeten stappen. Dat ze wat afstand moeten leren nemen. Te weinig journalisten komen daaraan toe. Er zijn ook journalisten die sport tot een soort staatszaak verheffen. Dat komt door het feit dat ze - omwille van een of andere frustratie - gewoon zichzelf willen profileren. *Het incident Waseige* is daar een voorbeeld van. Sport blijft toch eigenlijk maar sport.

Te veel Vlaamse sportjournalisten zijn eigenlijk voetbalsupporters die toevallig kunnen schrijven. Maar zij zien het groter geheel niet. Achtergronden van de voetbalwereld, financiële moeilijkheden van clubs, daar hebben zij te lang geen belangstelling voor gehad. Journalisten zouden toch kritisch moeten zijn als de sport bijvoorbeeld pleit voor fiscale voordelen voor voetballers. Het Belgisch voetbal zit al vol financiële voordelen. Zelf heb ik ooit een stuk geschreven, dat is verschenen in de Financieel Economische Tijd, nadat een collega mij had gesignaleerd dat er een doctoraatsthesis was gemaakt rond de vraag waar er in Vlaanderen een topclub zou kunnen *ingeplant* worden. Razend interessant, maar de collega vond het te moeilijk terwijl het wereldnieuws was. Enfin, in België dan.

De 'welles-nietes'-discussie over demonisering in de media: Demoniseren(de) media?

Pim Fortuyn betichtte pers en politiek ervan. Na zijn dood doen de advocaten Spong en Hammerstein dat officieel. Journalisten en politici geven niet thuis en het volk is er nog steeds niet uit: demoniseren(de) media? Een reconstructie van de schuldvraag.

Helen Johnson

'Demoniseren (...) als kwaad beschouwen, duivels voorstellen', luidt Van Dales toelichting bij de meest populaire mediaterm van dit moment. Sinds 14 maart klinkt het werkwoord voortdurend en overal.

Op die dag werd de controversiële Nederlandse politicus Pim Fortuyn 'getaart' naar aanleiding van de presentatie van zijn partijprogramma in boekvorm. Na zijn besmeurde stropdas te hebben verruild voor een schone, verklaart hij aangedaan: "de Nederlandse politiek is verantwoordelijk voor de demonisering van mijn persoon."

Hij windt evenmin doekjes om zijn minachting voor media die hem 'in de extreem-rechtse hoek plaatsen'. En dat is gebeurd: columnist Matty Verkamman dichtte 'de vuile, kale nepprofessor' in dagblad Trouw 'de intelligentie van Hitler en de charme van Himmler' toe. Columnist Marcel van Dam noemde Fortuyn al eens een 'buitengewoon minderwaardig mens' en beschrijft hem later in de Volkskrant als 'onvervalste anti-islamiet'.

Demoniseren gedemoniseerd

Het woord 'demonisering' zingt, in afwachting van bevestiging, nog lang rond. En die bevestiging komt er voor velen op 6 mei: met de liquidatie van Fortuyn. Het wordt het startsein van de 'zie je wel-consensus' en daarmee wordt de hetze waarvan Fortuyn pers en politiek had beschuldigd, in zijn nagedachtenis, een hetze tegen de beschuldigten.

Vrijwel direct na zijn dood stroomt het Haagse Binnenhof vol met woedende mensen. 'Melkert moordenaar', 'Kok moordenaar', 'Rosenmöller moordenaar', klinkt het. Uit de die avond gehoorde vox pop blijkt dat menigeen niet alleen linkse politici, maar ook de vaderlandse pers medeverantwoordelijk acht voor de moord op Fortuyn: 'demonisering is moord', wordt er geroepen. De toon is gezet.

Een dag na Fortuyns overlijden, gaat een aantal belangrijke Nederlandse mediavertegenwoordigers de discussie aan in het VARA actualiteitenprogramma B&W. Op de vraag of zij als media hebben bijgedragen aan een klimaat waarin Fortuyn kon worden vermoord, geven zij niet thuis. De aanwezige gasten wassen hun

handen in onschuld: zij hebben toch slechts hun werk gedaan? Een controversiële man kritisch gevolgd?

Het is een onbevredigende conclusie voor de aanhangers van de vermoorde politicus. Een enkeling zorgt ervoor dat journalisten die boodschap onmiskenbaar verstaan: parlementair verslaggever Frits Wester krijgt voor zijn huis een klap op zijn hoofd, de politiek-redacteuren van het NOS Journaal worden met de dood bedreigd. Al met al krijgt de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) tal van meldingen binnen van (doods)bedreigingen en geweldpleging. Voortaan gaan niet alleen politici, maar ook journalisten begeleid door een bodyguard aan het werk.

Aanklagers aangeklaagd

Twee dagen voor de verkiezingen, op 13 mei, vertalen de advocaten Spong en Hammerstein de publieke aanklacht in een officiële. Matty Verkamman en het dagblad Trouw, Marcel van Dam, de gehele redactie van NRC Handelsblad en enkele politici worden, in opdracht van wijlen Pim Fortuyn, aangeklaagd wegens het aanzetten tot haat.

Toegegeven, de woordkeus van de aangeklaagden is niet bepaald mild geweest. Maar is het niet zo dat wie kaatst de bal moet verwachten? Dat journalisten de waakhonden zijn van de democratie? Dat columns polemisch zijn? En Nederland zowel vrijheid van meningsuiting als persvrijheid kent?

De aangeklaagde media verwerpen de klacht dan ook. Zij zijn van mening dat met de aanklacht het vrije woord in het geding is en dat zij nu op hun beurt worden gedemoniseerd. De NVJ overweegt een tegenaanklacht in te dienen, maar ziet daarvan af omdat zij 'niet ook zelf wil bijdragen aan de spelverruwing'.

Vijf advocaten hebben sindsdien wel een tuchtklacht ingediend tegen Spong en Hammerstein. En de omroeporganisatie VPRO tekent op eigen wijze protest aan: middels een handtekeningenactie voor de persvrijheid en tegen de Amsterdamse advocaten.

Niet elke journalist is echter overtuigd van de onschuld van media inzake Pim Fortuyn. De hoofdredactionele leiders van het opinie-weekblad HP/De Tijd, Henk Steenhuis en Gerard Mulder vinden dat journalisten weldegelijk hebben bijgedragen aan het haatklimaat

Actueel

waarin Fortuyn is omgebracht. Volgens hen hebben velen Fortuyn afgeschilderd als een slecht en gevaarlijk mens, waardoor domme mensen zich geroepen zouden kunnen voelen om dat kwaad te bestrijden.

Ook Spong en Hammerstein houden voet bij stuk. Op 4 juni jl. besluit het Rotterdamse Openbaar Ministerie niet tot vervolging van de aangeklaagden over te gaan, omdat de uitspraken over Fortuyn waren gericht op zijn politieke gedachtengoed, niet zijn persoonlijke levensovertuiging. De heren advocaten hebben sindsdien aangegeven hier geen genoegen mee te nemen en verzoeken daarom het Hof het OM te dwingen de aangeklaagden te alsnog vervolgen. Demonisering of geen demonisering? Het laatste woord is hierover nog niet gezegd.

Schuldig of onschuldig?

De discussie is dus inmiddels beland op welles-nietes-niveau. De enige zekerheid is vooralsnog dat er onenigheid bestaat over de schuldvraag. Mediadeskundige Els De Bens, verbonden aan de Rijksuniversiteit Gent, heeft naar aanleiding van de Kosovo-oorlog onderzoek gedaan naar de demonisering van Milosovic. Destijds is zij tot de conclusie gekomen dat media zich bij tijd en wijle wél schuldig maken aan demonisering.

Is dat volgens De Bens ook het geval geweest inzake Pim Fortuyn? "Pim Fortuyn was geen gedemoniseerde politicus. De media hebben zich ten opzichte van zijn persoon genuanceerd opgesteld. Er werd niet enkel zwart-wit over hem bericht. Als media medeverantwoor-

delijk zijn voor een klimaat waarin er politieke moorden worden gepleegd, zouden er veel meer politici voor hun leven moeten vrez-en! Over vergelijkingen met nazi-kopstukken moet natuurlijk niet lichtzinnig worden gedaan, maar de pers ook heeft meegewerkt aan Fortuyns enorme populariteit. Pim Fortuyn is vermoord door een gek, niet door de media."

Desondanks weet De Bens dat de pers niet geheel is vrij te pleiten wanneer het om demonisering gaat: "Met name in oorlogssituaties maken media zich schuldig aan demonisering. Saddam Hussein, Arafat en Milosovic zijn daar goede voorbeelden van. Ten tijde van de Kosovo-oorlog, gingen journalisten bijvoorbeeld te makkelijk mee in het standpunt van de Navo en werd er een eenzijdig beeld geschetst van Milosovic en de Serviërs. Die situatie werd tot een 'good guy versus bad guy-verhaal' gereduceerd. Terwijl dergelijke conflicten veel complexer zijn dan dat."

Volgens De Bens zijn er een aantal achterliggende factoren te noemen waardoor journalisten over gaan tot demonisering: "Journalisten vandaag de dag staan onder zware tijdsdruk. Wanneer zij daarnaast niet genoeg kennis bezitten over een kwestie, gaan zij te makkelijk mee in een eenzijdige visie zonder deze gedegen na te trekken. Ik heb begrip voor de moeilijkheden waarmee journalisten te maken hebben, maar als je iets opschrijft moet je er zeker van zijn; een schoon geweten hebben."

Schoon geweten, of niet: de verdachten van Fortuyn-demonisering hangt een proces boven het hoofd. Hoe schat De Bens in dat geval hun kansen in? "Die twee advocaten gaan aan het kortste eind trekken. De pers is immers vrij!" Laten we dat ook zo houden.

“Rijden op waterstof. Een fata morgana?”
“Reeds realiteit!
Met de innovatieve technologie van BASF.”

BASF is actief betrokken bij de ontwikkeling van auto's die rijden op brandstofcellen. Zo ontwikkelde BASF een revolutionaire katalysator die zorgt voor een probleemloze energietoever voor de NECAR 5, het prototype van een auto op waterstof van Daimler Chrysler. De BASF-katalysator zet de

vloeibare brandstof, methanol, om in waterstof die noodzakelijk is voor de brandstofcellen. Eenvoudig, veilig en milieuvriendelijk. Op deze manier staat BASF vandaag al op de eerste plaats aangaande alternatieven voor energievoorziening en mobiliteit. Persdienst: 03/561 21 51, www.basf.be

De segmenten van BASF:
Chemische producten, Kunststoffen en vezels, Veredelingsproducten, Gewasbescherming en voeding, Olie en gas

Innovatief denken. Verantwoordelijk handelen.

BASF